

ThS. NGUYỄN THỊ THUẬN
(Chủ biên)

LUẬT HÌNH SỰ QUỐC TẾ

NHÀ XUẤT BẢN
CÔNG AN NHÂN DÂN

LUẬT HÌNH SỰ QUỐC TẾ

(SÁCH CHUYÊN KHẢO)

ThS. NGUYỄN THỊ THUẬN
(Chủ biên)

LUẬT HÌNH SỰ QUỐC TẾ

(SÁCH CHUYÊN KHẢO)

NHÀ XUẤT BẢN CÔNG AN NHÂN DÂN
HÀ NỘI - 2007

Chủ biên

ThS. NGUYỄN THỊ THUẬN

Tập thể tác giả

ThS. NGUYỄN THỊ THUẬN	Chương I, VI
ThS. NGUYỄN THỊ YÊN	Chương II, V
Luật gia ĐỖ MẠNH HỒNG	Chương III, IV
Luật gia CÔNG PHƯƠNG VŨ	Chương VII

LỜI NÓI ĐẦU

Hợp tác quốc tế đấu tranh phòng chống tội phạm là vấn đề có tính toàn cầu, nhất là trong bối cảnh trên thế giới hiện nay, tình hình tội phạm đang diễn biến rất phức tạp và có chiều hướng gia tăng. Trong tiến trình hội nhập, trước mức độ nguy hiểm của tình hình tội phạm nói chung và tội phạm có tính chất quốc tế nói riêng, Việt Nam đã rất nỗ lực xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật nhất là trong lĩnh vực hình sự, tố tụng hình sự, thương mại, tài chính ngân hàng... và tích cực tham gia ký kết, gia nhập các điều ước quốc tế trong lĩnh vực phòng chống tội phạm.

Chính vì vậy, việc nghiên cứu tìm hiểu về luật hình sự quốc tế - lĩnh vực pháp lý điều chỉnh các quan hệ hợp tác đấu tranh phòng chống tội phạm của cộng đồng quốc tế là rất cần thiết. Trong cuốn sách này, chúng tôi cố gắng trình bày tương đối hệ thống và toàn diện những nội dung của luật hình sự quốc tế nhằm cung cấp những kiến thức cơ bản, chuyên sâu về luật hình sự quốc tế - một lĩnh vực còn khá mới mẻ đối với Việt Nam.

Do tính chất phức tạp của nội dung các vấn đề thuộc phạm vi của luật hình sự quốc tế nên chắc chắn cuốn sách không thể tránh khỏi những hạn chế nhất định. Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của bạn đọc.

TẬP THỂ TÁC GIẢ

CHƯƠNG I

NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CHUNG VỀ LUẬT HÌNH SỰ QUỐC TẾ

I. KHÁI NIỆM VỀ LUẬT HÌNH SỰ QUỐC TẾ

1. Định nghĩa

Trong hệ thống pháp luật quốc tế, luật hình sự quốc tế là tổng thể các nguyên tắc, các quy phạm pháp lý quốc tế điều chỉnh các vấn đề pháp lý trong hoạt động hợp tác đấu tranh phòng chống tội phạm của cộng đồng quốc tế.

Theo nhận định của các học giả luật quốc tế, luật hình sự quốc tế là minh chứng đầy thuyết phục cho một giai đoạn phát triển hoàn thiện của luật quốc tế. Các hành vi xâm phạm nghiêm trọng đối với luật quốc tế cần phải bị trừng phạt nghiêm khắc để bảo đảm một trật tự pháp lý quốc tế ngày càng ổn định và bền vững. Thực tiễn quan hệ quốc tế đã từng tồn tại những thực tế phi lý không thể chấp nhận, cần phải bị loại bỏ khỏi đời sống quốc tế. Cụ thể như các cá nhân nắm quyền lực đã đưa ra các quyết định thực hiện các hành vi tội phạm quốc tế, những hậu quả của hành vi này lại giáng lên đầu toàn bộ dân cư của quốc gia đó. Đây là điều cần phải lên án và ngăn chặn nhằm khẳng định công lý trong đời sống quốc tế hiện đại. Ví dụ nổi bật nhất là các biện

pháp trừng phạt quốc tế áp đặt đối với Irắc do hành vi tiến hành chiến tranh xâm lược Côoet của chính phủ Saddam Hunxen đã gây ra nhiều đau khổ và khó khăn tột cùng cho cộng đồng dân cư Irắc. Để loại bỏ các hiện tượng kiểu như vậy ra khỏi đời sống quốc tế, cần phải có một công cụ pháp lý đủ mạnh và hiệu quả để tìm ra một lối thoát đối với tình trạng đe dọa hòa bình và an ninh quốc tế do các cá nhân gây ra, công cụ pháp lý mong đợi đó chính là luật hình sự quốc tế. Sự hình thành và phát triển của ngành luật này đã góp phần không nhỏ cho sự nghiệp gìn giữ hòa bình và an ninh quốc tế. Các nguyên tắc và quy phạm của nó là cơ sở pháp lý để trừng phạt nghiêm khắc các cá nhân tội phạm gây ra thảm họa cho nhân loại. Số phận các cá nhân tội phạm đầu số Đức - Ý - Nhật sau Đại chiến thế giới lần thứ II là minh chứng đầy hiệu quả của vai trò cũng như vị trí của luật hình sự quốc tế trong đời sống nhân loại.

Trong khoa học luật quốc tế và trong thực tiễn, thuật ngữ “luật hình sự quốc tế” đã được sử dụng phổ biến từ lâu, tuy nhiên khái niệm này không được hiểu thống nhất trong giới khoa học nghiên cứu về luật hình sự quốc tế. Vấn đề lý luận còn chưa đi đến thống nhất là vấn đề phạm vi điều chỉnh và tên gọi phù hợp cho ngành luật này. Trong thực tiễn khoa học luật quốc tế đã tồn tại nhiều thuật ngữ khác nhau để chỉ ngành luật hình sự quốc tế, phụ thuộc vào phạm vi điều chỉnh của nó theo quan điểm khoa học cá nhân của từng nhà nghiên cứu luật hình sự quốc tế. Sự khác biệt cơ bản và quan trọng nhất giữa các nhà khoa học luật quốc tế là nội dung vấn đề mà ngành luật này điều chỉnh. Tuy có sự khác biệt nêu trên nhưng tất cả giới nghiên cứu đều nhất trí về sự hình thành và phát triển của luật hình sự quốc tế, đây là thực tế không thể phủ nhận, khi có đầy đủ cơ sở để chứng minh sự tồn

tại và phát triển của ngành luật này trong hệ thống luật quốc tế. cụ thể cộng đồng quốc tế đã xây dựng được một số lượng các điều ước quốc tế về ngăn ngừa và trừng trị tội phạm, sự ra đời của các tòa án hình sự quốc tế cũng như quá trình phát triển hợp tác quốc tế ngày càng sâu rộng giữa các quốc gia trong đấu tranh phòng chống tội phạm... Trong khuôn khổ hoạt động của Liên hợp quốc, thuật ngữ “luật hình sự quốc tế” đã được ghi nhận trong tài liệu làm việc của Ủy ban luật quốc tế (Ủy ban 6) của Đại hội đồng Liên hợp quốc.⁽¹⁾ Trong phạm vi nghiên cứu của cuốn sách này, luật hình sự quốc tế được tiếp cận với ý nghĩa là một ngành luật thuộc hệ thống pháp luật quốc tế.

Luật hình sự quốc tế có những đặc trưng riêng của mình, các đặc trưng này được thể hiện trong các Quy chế thành lập tòa án quân sự quốc tế (trong đó xác định các loại hình tội phạm, quy định cơ cấu tổ chức và trình tự xét xử của tòa án quân sự quốc tế như Tòa án Nurembe và Tòa án Tôkyô). Các quy chế nêu trên không chỉ ghi nhận các điều khoản liên quan đến các vấn đề thuộc nội dung và hình thức xét xử mà còn đề cập đến cả thẩm quyền xét xử và cơ cấu tổ chức của tòa. Ngoài ra, luật hình sự quốc tế còn thống nhất hóa các quy phạm xác định thành phần của các loại hình tội phạm, tổ chức bộ máy của tòa án hình sự quốc tế cũng như các vấn đề liên quan trong quá trình hợp tác và tương trợ pháp lý về lĩnh vực hình sự.

Quá trình phát triển của luật hình sự quốc tế đã được khẳng định khi trong ngành luật này xuất hiện các chế định dẫn độ tội phạm, chế định thẩm quyền tài phán, chế định liên quan đến loại hình tội phạm *iuris gentium*. Mỗi quan hệ gắn bó, chặt chẽ và qua

---

(1). Tài liệu Liên hợp quốc: A/CN. 4/(464) add. 122. Febr. 1995.

lại giữa các chế định này trong khuôn khổ các quy định của luật hình sự quốc tế đã cho phép kết luận: Luật hình sự quốc tế là một tổng thể các nguyên tắc, các quy phạm tương đối hoàn chỉnh trong hệ thống luật quốc tế. Đáng tiếc rằng cho đến thời điểm hiện tại, các quy phạm của luật hình sự quốc tế chưa được pháp điển hóa. Vì vậy, trong một nghị quyết của Đại hội đồng Liên hợp quốc đã nhấn mạnh đến sự cần thiết phải hợp tác giữa các quốc gia trong lĩnh vực luật hình sự quốc tế, tiến hành các hội nghị chuyên ngành về luật hình sự quốc tế và hoàn thành quá trình pháp điển hóa các nguyên tắc, quy phạm của ngành luật này.

2. Các nguyên tắc của luật hình sự quốc tế

Luật hình sự quốc tế có những điểm khác biệt so với luật hình sự quốc gia. Sự khác biệt này được thể hiện qua các nội dung sau đây:

Đối tượng điều chỉnh của luật hình sự quốc tế chủ yếu là các vấn đề pháp lý phát sinh trong quá trình các quốc gia hợp tác đấu tranh ngăn chặn và trừng trị tội phạm quốc tế. Việc truy cứu trách nhiệm pháp lý đối với các cá nhân phạm tội ác chống hòa bình và an ninh không phải là cơ sở giải phóng trách nhiệm pháp lý của quốc gia.

Luật hình sự quốc tế có tính chất tổng hợp, bao gồm cả các quy phạm luật hình sự, tố tụng hình sự và thi hành án quyết hình sự.

Các quy phạm luật hình sự quốc tế quy định tính chất tội phạm và hình phạt đối với các hành vi phạm tội, trong một số trường hợp các quy phạm này có hiệu lực hồi tố, như đối với tội phạm chiến tranh, diệt chủng...

Ngoài ra, trong luật hình sự quốc tế còn có các điều ước quốc tế ghi nhận các điều khoản không chỉ giành cho các quốc gia mà

còn đối với cá nhân bằng cách quy định các điều khoản nghiêm cấm, cảnh báo và răn đe bằng các hình phạt đối với các hành vi tội phạm.

Với tất cả các khác biệt cũng như sự tương đồng về nội dung giữa luật hình sự quốc tế với luật hình sự quốc gia, hệ thống các nguyên tắc của luật hình sự quốc tế có đặc điểm riêng và rất đa dạng, các nguyên tắc này được ghi nhận trong các văn bản pháp lý quốc tế qua các thời kỳ hình thành và phát triển luật hình sự quốc tế.⁽¹⁾ Ở đây chúng ta giới hạn từ thời điểm Tòa án quân sự quốc tế Nurembe được thành lập nhằm mục đích xét xử các tội phạm đầu sỏ của nước Đức phát xít.

Khi Tòa án Nurembe hoàn thành sứ mạng lịch sử của mình, Đại hội đồng Liên hợp quốc vào năm 1946 đã ra nghị quyết đặc biệt nhấn mạnh các nguyên tắc luật quốc tế đã được Quy chế tòa án Nurembe và các phán quyết của nó công nhận như là các nguyên tắc được công nhận chung. Trong số đó có thể liệt kê các nguyên tắc quan trọng sau đây:

- Nguyên tắc cấm chiến tranh xâm lược;
- Nguyên tắc trừng phạt bằng hình luật các tội ác quốc tế;
- Nguyên tắc cá nhân không được miễn trách nhiệm hình sự đối với tội ác quốc tế;
- Nguyên tắc không áp dụng thời hiệu tố tụng đối với các tội ác quốc tế.

Trong Tuyên ngôn năm 1948 của Liên hợp quốc về quyền con

---

(1). Trong hệ thống pháp luật quốc tế, các nguyên tắc cơ bản của luật quốc tế cũng chính là các nguyên tắc của mỗi ngành luật thuộc hệ thống này. Tuy nhiên, ở đây chỉ đề cập đến những nguyên tắc đặc thù của luật hình sự quốc tế